

Tisková zpráva

Občané o odsunu a Benešových dekretěch – listopad 2016

- ⊙ O poválečném odsunu sudetských Němců necelé dvě pětiny (37 %) české veřejnosti soudí, že byl spravedlivý, v průběhu času od roku 2002 podíl tohoto mínění postupně klesá.
- ⊙ 43 % Čechů si myslí, že Benešovy dekrety by měly i nadále platit, 12 % soudí, že by měly být zrušeny.
- ⊙ Téměř dvě pětiny české veřejnosti si myslí, že Benešovy dekrety mají negativní vliv na současné vztahy České republiky s Německem, podle více než čtvrtiny Benešovy dekrety na vztahy s Německem nemají vliv. Vztahy s ostatními okolními zeměmi Benešovy dekrety podle převládajícího mínění neovlivňují.

Zpracoval:

Jan Červenka

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 586; e-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

V listopadovém reprezentativním šetření se CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., věnovalo problematice poválečného odsunu sudetských Němců a tzv. Benešových dekretů, jež kromě jiného vytvořily právní rámec odsunu.

Šetření konkrétně zjišťovalo, zda občané pokládají poválečný odsun sudetských Němců za spravedlivý, nebo nespravedlivý, zda by podle veřejnosti Benešovy dekrety měly platit i nadále, nebo zda by měly být zrušeny, a zda a jak ovlivňují vztahy s okolními zeměmi, tj. Německem, Rakouskem, Polskem, Slovenskem a Maďarskem.

Tabulka 1: Názory na poválečný odsun sudetských Němců¹ (%)

	7/95	2/01	3/02	5/02	6/04	2/05	11/06	11/07	11/09	11/11	12/13	11/16
byl spravedlivý	52	47	60	64	56	54	50	48	47	42	40	37
byl nespravedlivý, ale za minulostí je třeba udělat tlustou čáru	24	23	20	18	20	19	23	20	25	25	23	25
byl nespravedlivý, je třeba se za něj omluvit	3	6	5	3	5	5	6	6	7	10	9	9
byl nespravedlivý a je třeba se za něj nejen omluvit, ale postížené i odškodnit nebo jim vrátit majetek	1	2	1	1	3	3	3	2	4	4	4	4
neví, nezajímá se	20	22	14	14	16	19	18	24	17	18	24	25

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 7. – 16. 11. 2016, 1019 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Z údajů v tabulce 1 vyplývá, že poválečný odsun sudetských Němců považují v současnosti za spravedlivý necelé dvě pětiny (37 %) občanů, prakticky stejně velká část (38 %) naopak odsun pokládá za nespravedlivý, přičemž čtvrtina respondentů (25 %) se přiklonila k názoru, že sice odsun byl nespravedlivý, ale za minulostí je potřeba udělat tlustou čáru. 9 % si myslí, že odsun byl nespravedlivý a že je třeba se za něj omluvit, 4 % pak mají za to, že odsun byl nespravedlivý a že je třeba se za něj nejen omluvit, ale i poskytnout odškodnění nebo vrátit majetek postiženým. Čtvrtina dotázaných uvedla, že neví, jak se k této otázce postavit, případně se o toto téma nezajímá.

Jak rovněž ukazují údaje v tabulce 1, od posledního srovnatelného šetření z prosince 2013 se hodnocení poválečného odsunu sudetských Němců statisticky významně neposunulo. V delším časovém srovnání ovšem můžeme vidět od roku 2002 jasný trend postupného klesání podílu těch, kdo odsun pokládají za spravedlivý. Na druhé straně v porovnání s rokem 1995 či rokem 2002 se v čase zvýšil podíl těch, kdo odsun pokládají za nespravedlivý a kdo si

¹ Znění otázky: „Čas od času se hovoří o tom, zda tzv. odsun sudetských Němců po válce byl, nebo nebyl spravedlivý. Myslíte si, že byl spravedlivý, byl nespravedlivý a je třeba se za něj omluvit, byl nespravedlivý, je třeba se za něj nejen omluvit, ale postížené i odškodnit nebo jim vrátit majetek, byl nespravedlivý, ale za minulostí je třeba udělat tlustou čáru.“

nemyslí, že je za ním možné jen udělat tlustou čáru, a přes výkyvy narůstá i podíl těch, kdo na odsun nemají vyhraněný názor nebo se o to nezajímají.

Z podrobnější analýzy vyplývá, že názor, že poválečný odsun sudetských Němců byl spravedlivý, sílí s rostoucím věkem a klesá s posunem po pravolevé škále politické orientace od levice k pravici. Častěji tento postoj zastávají důchodci, dotázaní se špatnou životní úrovní vlastní domácnosti, respondenti z obcí a malých měst s populací od osmi set do dvou tisíc obyvatel a lidé preferující KSČM či ČSSD. Názor, že odsun spravedlivý nebyl, ale že je třeba za ním udělat tlustou čáru, se ve zvýšené míře objevoval mezi obyvateli Karlovarského a Jihomoravského kraje, dotázanými s dobrou životní úrovní a těmi, kdo se hlásí jednoznačně k pravici. Názor, že odsun byl nespravedlivý a že by bylo třeba se za něj omluvit, se ve zvýšené míře objevoval rovněž u dotázaných, kteří životní úroveň své domácnosti hodnotí jako dobrou. U mladých lidí do 30 let se ve zvýšené míře objevovaly odpovědi „neví, nezajímá se“.

Tabulka 2: Názory na platnost Benešových dekretů² (%)

	3/02	5/02	6/04	2/05	11/06	11/07	11/09	11/11	12/13	11/16
měly by platit i nadále	67	71	66	64	53	52	65	49	50	43
měly by být zrušeny	5	4	8	7	13	11	8	17	14	12
neví	28	25	26	29	34	37	27	34	36	45

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 7. – 16. 11. 2016, 1019 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Z odpovědí na otázku týkající se platnosti Benešových dekretů (viz tabulku 2) vyplynulo, že v současné době si o málo více než dvě pětiny (43 %) českých občanů myslí, že by tyto dekrety měly platit i nadále, o málo více než desetina (12 %) naopak soudí, že by měly být zrušeny. 45 % dotázaných pak uvedlo, že neví. V porovnání s výzkumem z prosince 2013, kdy byla stejná otázka zkoumána naposledy, se snížil podíl těch, kdo si myslí, že by Benešovy dekrety měly nadále zůstat v platnosti (o 7 procentních bodů), a naopak se zvýšil podíl nerozhodných odpovědí (o 9 procentních bodů). V dlouhodobějším srovnání je patrný zejména pokles podílu těch, kdo si myslí, že by Benešovy dekrety měly i nadále platit, který v první polovině minulého desetiletí tvořil zhruba dvoutřetinovou většinu a který se na této úrovni ocitl znovu ještě i v roce 2009. Podíl názoru, že by Benešovy dekrety měly být zrušeny, je pak v současnosti o něco vyšší než býval v první polovině minulého desetiletí, ale je zároveň nižší, než byl ve svém maximu z roku 2011. V čase je rovněž patrný výrazný nárůst podílu respondentů, které toto téma nezajímá, nebo na ně nemají jasný názor.

Pokračující platnost Benešových dekretů ve zvýšené míře podporují lidé ve věku nad 45 let, důchodci, Pražané, dotázaní z obcí a malých měst s populací od osmi set do dvou tisíc obyvatel, lidé hlásící se k levici nebo k levému středu, voliči KSČM, ČSSD či ANO a samozřejmě ti, kdo poválečný odsun sudetských Němců považují za spravedlivý. Mínění, že Benešovy dekrety by měly být zrušeny, relativně častěji zastávají absolventi vysokých škol, ti, kdo se jednoznačně řadí na pravici, voliči TOP 09 a ti, kdo odsun pokládají za nespravedlivý.

² Znění otázky: „Odsun sudetských Němců se právně opíral o některé z dekretů prezidenta E. Beneše. Domníváte se, že tyto dekrety by měly platit i nadále, měly by být zrušeny, nebo nevíte?“

Další otázka byla zaměřena na to, jak Benešovy dekrety ovlivňují vztahy s okolními zeměmi.³

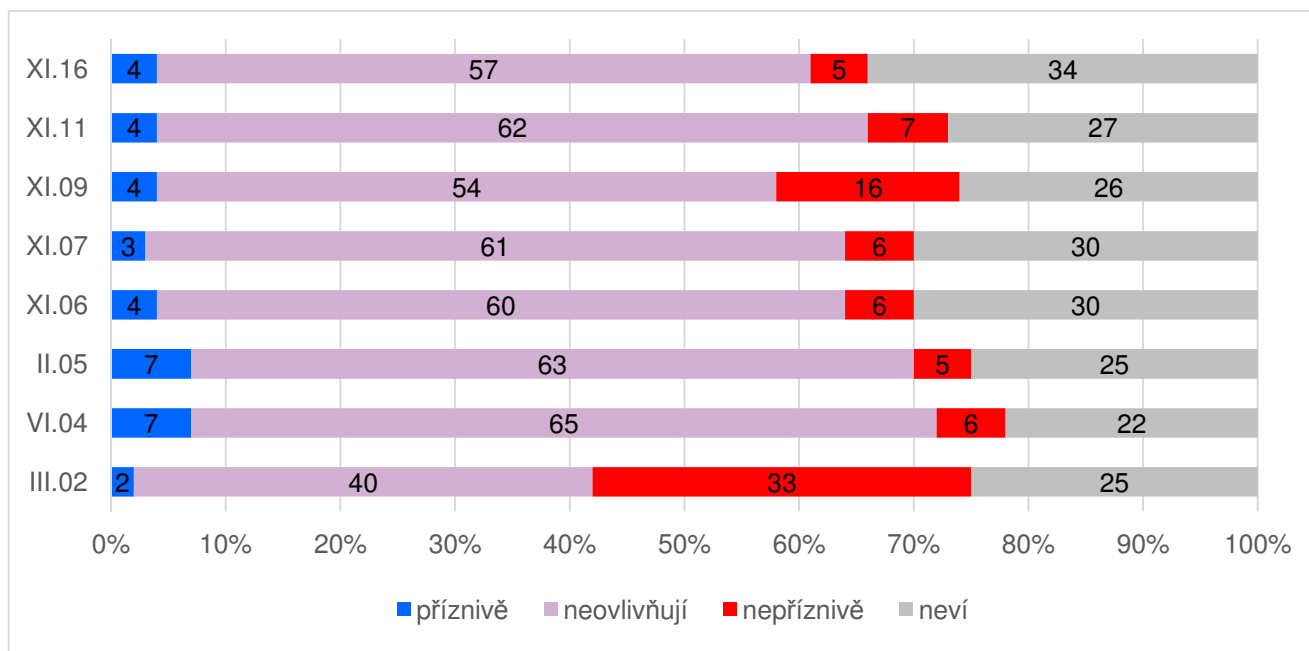
Tabulka 3: Jak ovlivňují tzv. Benešovy dekrety vztahy s okolními státy? (v %)

	příznivě	neovlivňují	nepříznivě	neví	rozdíl +/-
Slovensko	9	57	3	31	+6
Polsko	6	55	6	33	0
Maďarsko	4	57	5	34	-1
Rakousko	5	49	12	34	-7
Německo	6	27	39	28	-33

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 7. – 16. 11. 2016, 1019 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Z tabulky 3 vyplývá, že téměř dvě pětiny dotázaných (39 %) se domnívají, že Benešovy dekrety negativně ovlivňují vztahy s Německem. U ostatních okolních zemí pak jednoznačně dominuje názor, že Benešovy dekrety na vztahy s nimi nemají vliv. V případě Rakouska negativní dopad na vztahy uvedlo jen 12 % dotázaných, u Maďarska pak pouze 5 %, ačkoli v minulosti byl v případě Rakouska (viz graf 1d) tento podíl v roce 2002 téměř třípětinový, u Maďarska (viz graf a 1a) pak třetinový. U Rakouska a v menší míře i u Německa (viz graf 1b) se podíl negativního hodnocení vlivu Benešových dekretů na vzájemné vztahy ČR s těmito zeměmi v čase snižuje, u Maďarska byl ve většině měření tento podíl nízký s výjimkou roku 2002, kdy dosahoval již zmiňované úrovně jedné třetiny, a znovu v roce 2009, kdy přechodně vzrostl z obvyklé méně než desetiny na necelou pětinu. V případě Polska (viz graf 1c) a zejména Slovenska (viz graf 1e) je Benešových dekretům tradičně připisován většinou neutrální a v poměru příznivého a nepříznivého vlivu spíše příznivý vliv na vzájemné vztahy. Oproti dřívějšímu u této otázky narostl v případě všech položek velmi výrazně podíl nerozhodných odpovědí.

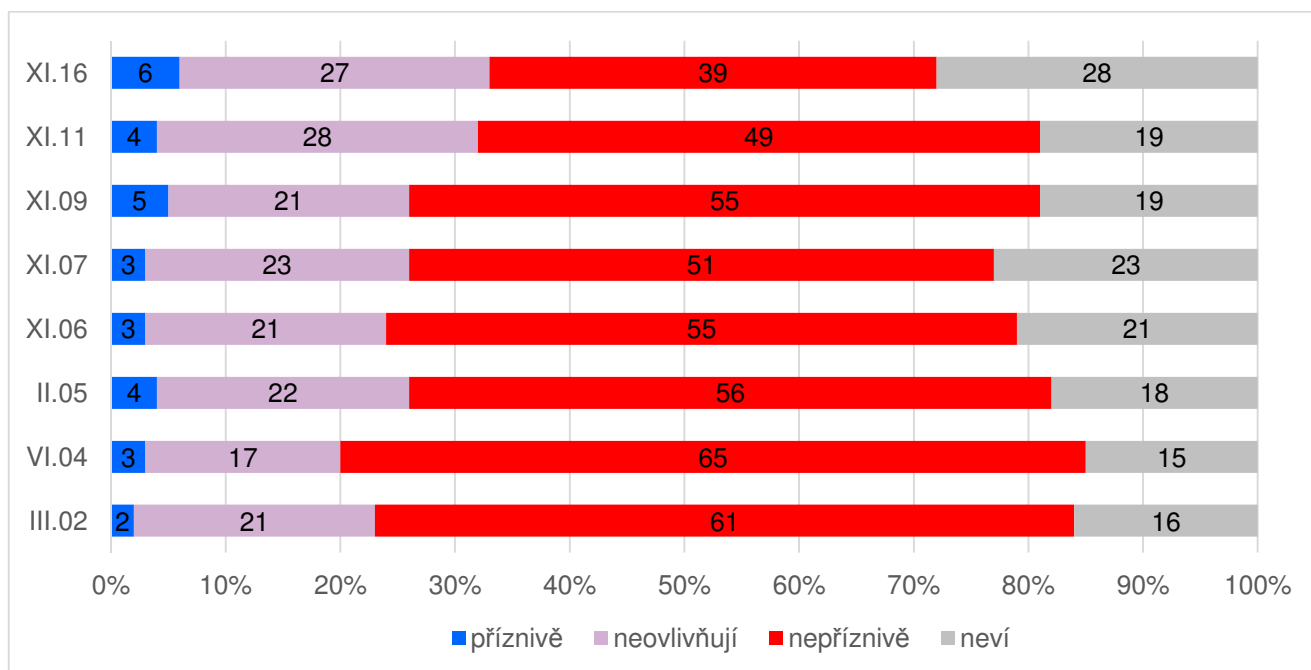
Graf 1a: Jak ovlivňují tzv. Benešovy dekrety vztahy s Maďarskem (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost

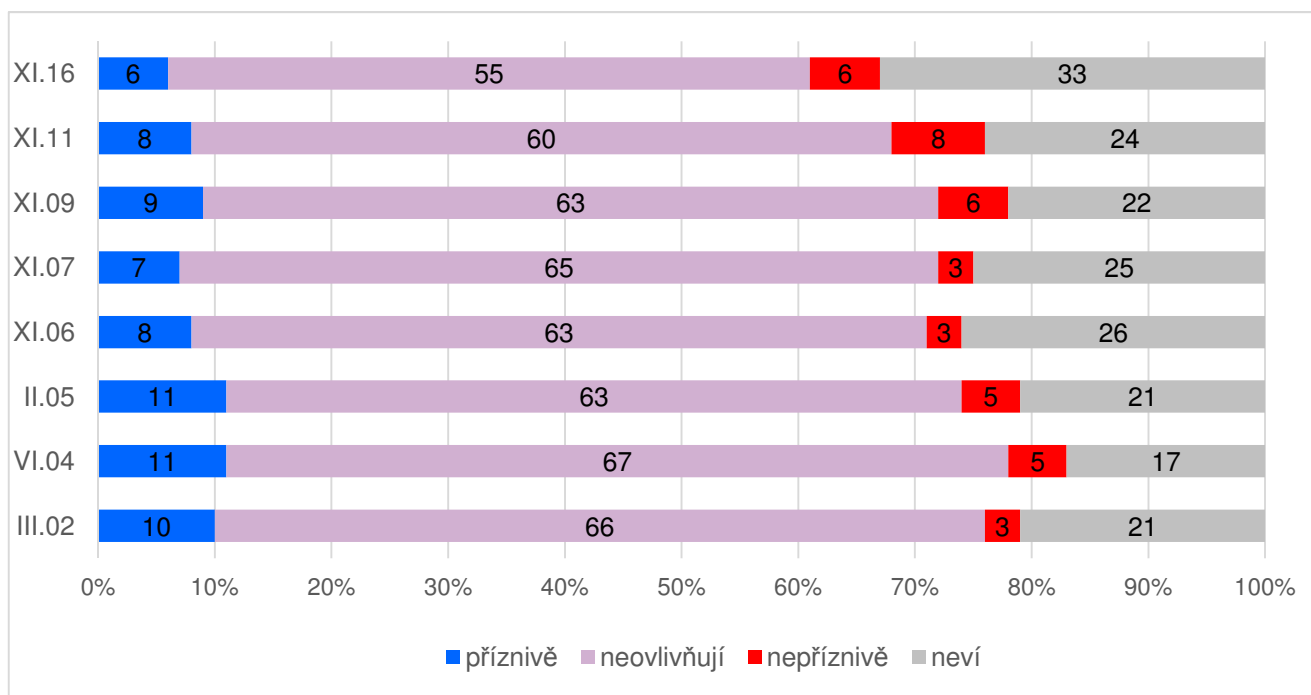
³ Znění otázky: „Myslíte si, že tzv. Benešovy dekrety dnešní vztahy ČR s těmito sousedními státy ovlivňují příznivě, neovlivňují, nebo ovlivňují nepříznivě? a) Maďarsko, b) Německo, c) Polsko, d) Rakousko, e) Slovensko.“

Graf 1b: Jak ovlivňují tzv. Benešovy dekrety vztahy s Německem (%)

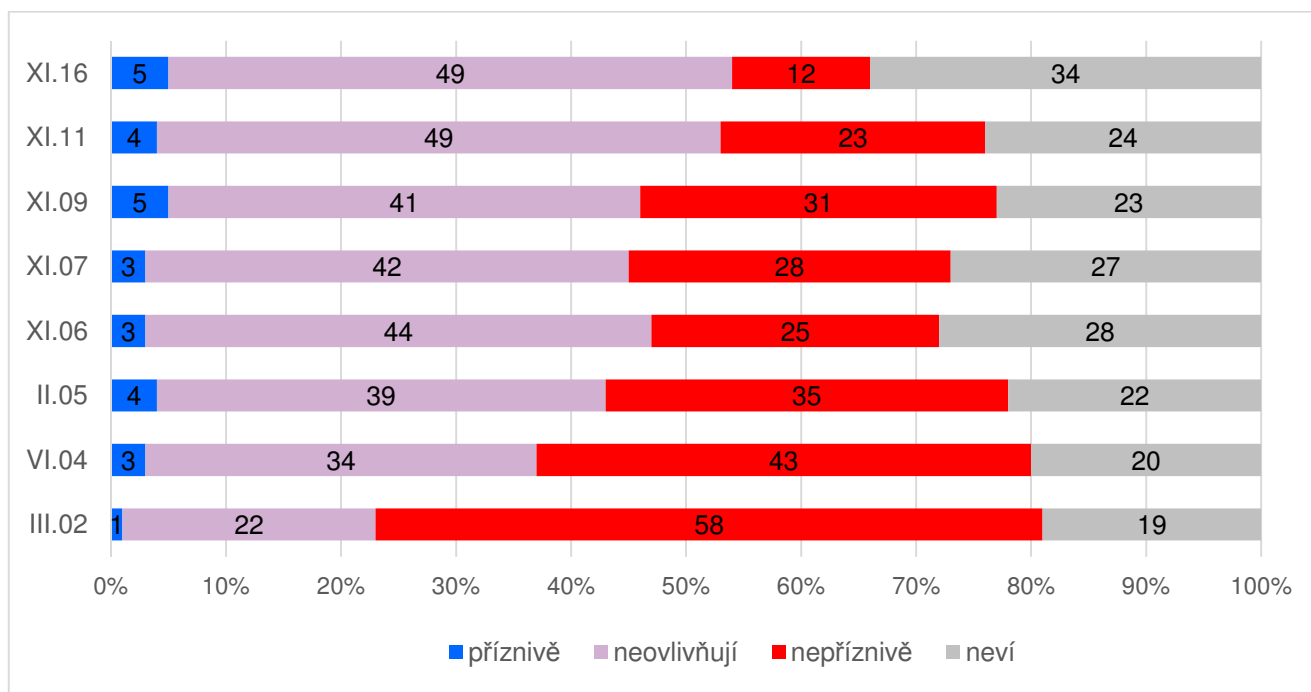
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost

Graf 1c: Jak ovlivňují tzv. Benešovy dekrety vztahy s Polskem (%)

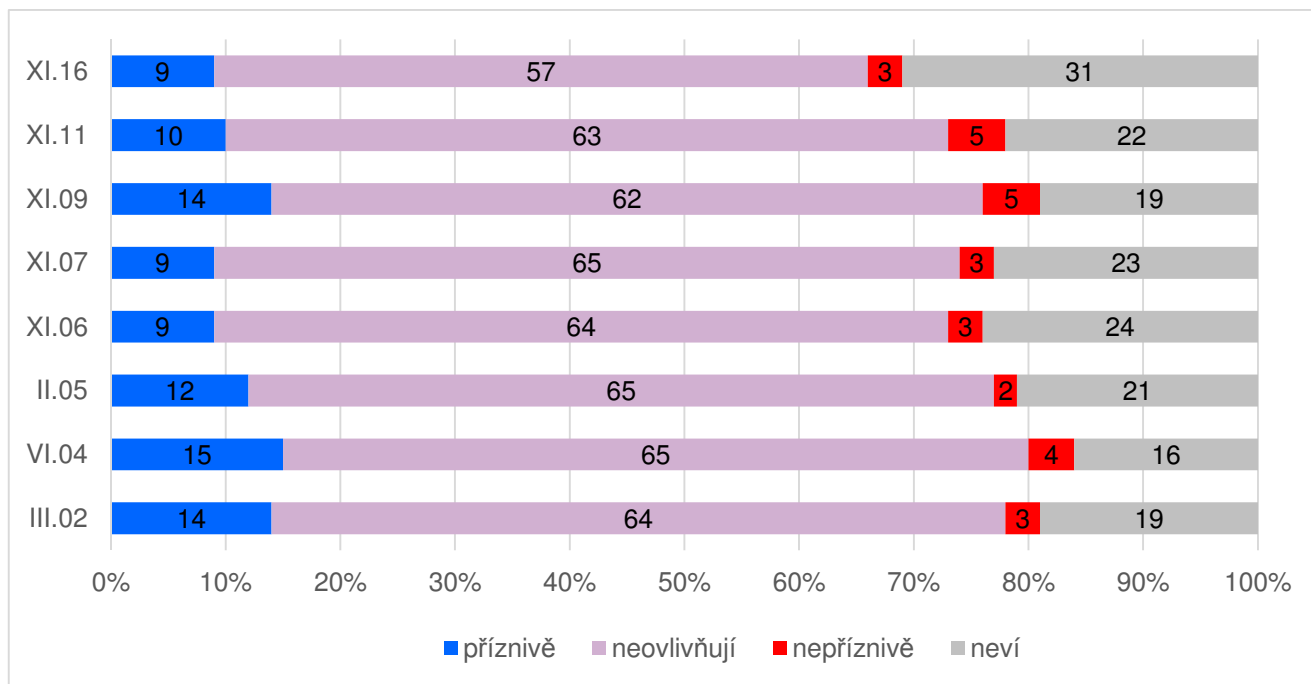
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost

1d: Jak ovlivňují tzv. Benešovy dekrety vztahy s Rakouskem (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost

Graf 1e: Jak ovlivňují tzv. Benešovy dekrety vztahy se Slovenskem (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v16-11</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>7. - 16. 11. 2016</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1019</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>256</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PM.4; PM.5, PM.6</i>
<i>Kód tiskové zprávy:</i>	<i>pm170111a</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>11. ledna 2017</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jan Červenka</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velikých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíří námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý. |